

Nota van Uitgangspunten

Omgevingsvisie Helmond 2040

Vastgesteld door de gemeenteraad op 22 september 2020

Gemeente Helmond

Inhoudopgave

Inleiding	3
Wat is een omgevingsvisie?	3
Wat moet de omgevingsvisie in ieder geval bevatten?	5
Invoeringsstrategie Omgevingswet	6
Uitgangspunten	9
Uitgangspunten	9
Scenario's	12
Bovenregionale kaders	13
De nationale omgevingsvisie	13
De provinciale omgevingsvisie "De kwaliteit van Brabant"	15
Participatie en communicatie	17
Planning	19

Inleiding

"We leven niet in een tijdperk van veranderingen, maar in een verandering van tijdperken".

Deze uitspraak van Jan Rotmans geeft in een enkele zin weer voor welke uitdagingen we de aankomende decennia staan. Sinds haar bestaan heeft de mensheid zich, grotendeels in evenwicht met de natuur, ontwikkeld. De laatste tweehonderd jaar heeft door industrialisatie en technische innovaties in de gezondheidszorg, economisch groei en welvaart een enorm vlucht genomen. Maar dit is ten koste gegaan van het ecologisch systeem en de draagkracht van onze planeet. Daarnaast zien we, dat deze welvaart niet eerlijk verdeeld is over de wereld. Er is geen sprake van een 'level-playing-field', waarin mensen kunnen voorzien in hun basisbehoeften. En deze tegenstellingen nemen toe.

Dit klinkt allemaal ver weg, alsof het zich buiten onze invloedssfeer afspeelt. Maar ook wij krijgen, in onze eigen stad, te maken met de effecten van deze ontwikkelingen. Naast deze mondiale opgaven, waarin wij onze rol moeten spelen, hebben we te maken met lokale en regionale vraagstukken. Vraagstukken over wonen en werken, bereikbaarheid, sociaal-maatschappelijke aspecten, recreëren, natuurontwikkeling en biodiversiteit, gezondheid en milieuthema's. Vraagstukken die ons uitdagen om na te denken over de koers voor Helmond in de aankomende decennia. Dit gaan we onder andere doen in het kader van het opstellen van de omgevingsvisie.

"Ik geloof dat de 21e eeuw de belangrijkste eeuw kan worden in de menselijke geschiedenis. Of deze visie nu realistisch is of niet, het kan geen kwaad om ons daarvoor in te spannen (Dalai Lama)".

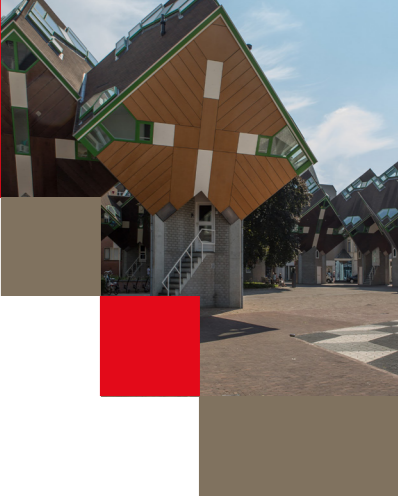
Wat is een omgevingsvisie?

De omgevingsvisie is een (verplichte) planfiguur uit de Omgevingswet, die op 1 januari 2022 in werking treedt. In de omgevingsvisie leggen we onze ambities en beleidsdoelen in het ruimtelijk-fysieke domein voor de lange termijn vast en geven we aan welke waarden we willen behouden en versterken. De omgevingsvisie is geen optelsom van sectoraal beleid maar een integrale visie die, waar nodig, keuzes maakt en focus aanbrengt.

De omgevingsvisie wordt door de raad vastgesteld. Daarmee vormt de omgevingsvisie het kader voor ontwikkelingen in het ruimtelijk-fysieke domein, waarbinnen het college en externen de uitvoering kunnen oppakken. De omgevingsvisie is zelfbindend: dat wil zeggen dat wij ons aan onze eigen visie moeten houden, externen kunnen ons hierop aanspreken. De visie heeft geen juridische status naar derden: dat wil zeggen dat de omgevingsvisie voor derden geen juridische verplichtingen oplegt.

De omgevingsvisie is niet in beton gegoten. We kunnen niet voorspellen wat er in de toekomst gaat gebeuren, dus bijstelling van de visie zal soms nodig zijn. In de Omgevingswet is geen geldigheidsduur voor de omgevingsvisie vastgelegd. Het uitgangspunt is, dat dat een omgevingsvisie aangepast kan worden als daar behoefte aan is en tot die tijd vigerend beleid blijft. Voor kleinere wijzigingen, verduidelijkingen of aanscherpingen, hoeft de visie niet gewijzigd te worden en kan ook het instrument omgevingsprogramma gebruikt worden. Dit is de bevoegdheid van het college. Bij grotere, meer fundamentele zaken die wijzigingen aanbrengen in de kaderstellende doelen zoals de raad die heeft vastgesteld, moet de visie wel aangepast worden. Deze wijziging moet dan, in procedurele zin, tot stand komen volgens de eisen zoals vastgelegd in de Omgevingswet.

De omgevingsvisie komt participatief tot stand, met inbreng van inwoners, ondernemers, maatschappelijk partners en belanghebbenden in de breedste zin van het woord. Participatie is belangrijk om de visie te kunnen toetsen en draagvlak te krijgen voor de uitvoering. De uitdagingen die voor ons liggen, kunnen niet door de gemeente alleen opgelost worden. We moeten het samen doen met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners. Daar hoort ook bij dat we meer ruimte gaan bieden aan initiatieven die passen binnen onze gezamenlijke doelen.

Naast de omgevingsvisie, kent de Omgevingswet nog een aantal instrumenten, die een samenhangend geheel vormen voor visievorming, planvorming en uitvoering in het ruimtelijk-fysieke domein (zie figuur 1).

Figuur 1: Samenhang instrumentarium en verbeterdoelen Omgevingswet

De omgevingsvisie biedt het strategische, beleidsmatige kader voor het omgevingsplan. Het omgevingsplan vertaalt de visie naar regels en is juridisch bindend. De omgevingsvisie moet dus voldoende houvast bieden om deze vertaling te kunnen maken. Ook moet de omgevingsvisie voldoende kader bieden voor het afwegen van activiteiten en ontwikkelingen die niet rechtstreeks in het omgevingsplan mogelijk worden gemaakt.

Wat moet de omgevingsvisie in ieder geval bevatten?

In de Omgevingswet zijn een aantal elementen opgenomen, die in ieder geval terug moeten komen in de omgevingsvisie (artikel 3.2 Ow):

- Een beschrijving van de hoofdlijnen van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving
- De hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming en het behoud van het grondgebied.
- De hoofdzaken van het voor de fysieke leefomgeving in te voeren integrale beleid (wat zijn de na te streven doelen en hoe worden die bereikt)

De wet benoemt een aantal thema's waarvoor de omgevingsvisie het strategische beleidskader wordt. Voor deze thema's komt dus geen afzonderlijk strategisch beleidsdocument meer. Wel kan in het omgevingsprogramma het strategische beleid verder uitgewerkt worden. Het gaat om de volgende thema's: bouwen, infrastructuur, water(systemen), bodem, lucht, landschappen, natuur en erfgoed. Hier hoort ook bij: het gebruik van natuurlijke hulpbronnen en activiteiten waardoor emissies, hinder of risico's worden veroorzaakt. Een omgevingsvisie bestrijkt daarmee de hele breedte van de fysieke leefomgeving zoals bedoeld in de Omgevingswet.

In de omgevingsvisie moet eveneens rekening worden gehouden met de milieubeginselen uit het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (artikel 3.3. Ow). Dit zijn:

- Het voorzorgsbeginsel en hoe dat vormgegeven wordt
- Het beginsel van preventief handelen en hoe dat vormgegeven wordt
- Het beginsel dat milieuaantasting bij voorkeur aan de bron bestreden wordt
- Het beginsel dat de vervuiler betaalt

Samengevat, de omgevingsvisie:

- Werkt uitnodigend en biedt ruimte voor maatschappelijk initiatief;
- Bevat integraal gewogen beleid, op hoofdlijnen, over de volle breedte van de fysieke leefomgeving;
- Geeft aan hoe de raad gestelde doelen wil waarmaken en geeft daarmee de kaders voor de uitvoering aan het college en het maatschappelijk initiatief;
- Vormt een stevige basis voor omgevingsplannen, omgevingsprogramma's en uitvoeringsplannen;
- Biedt richting aan ontwikkelingen die niet in het omgevingsplan passen;
Er zullen altijd initiatieven zijn, die niet passen in het op dat moment geldende juridisch bindende omgevingsplan. De omgevingsvisie moet dan voldoende aanknopingspunten bieden om een afweging te kunnen maken of het initiatief een bijdrage levert aan het beoogde doel voor een thema of gebied. Zo ja, dan kan het omgevingsplan hierop aangepast worden. Zo nee, dan is sprake van strijdigheid met het kaderstellende beleid in de visie.
- Is beeldend, beknopt en in begrijpelijke taal opgesteld;
- Is digitaal ontsloten.

Invoeringsstrategie Omgevingswet

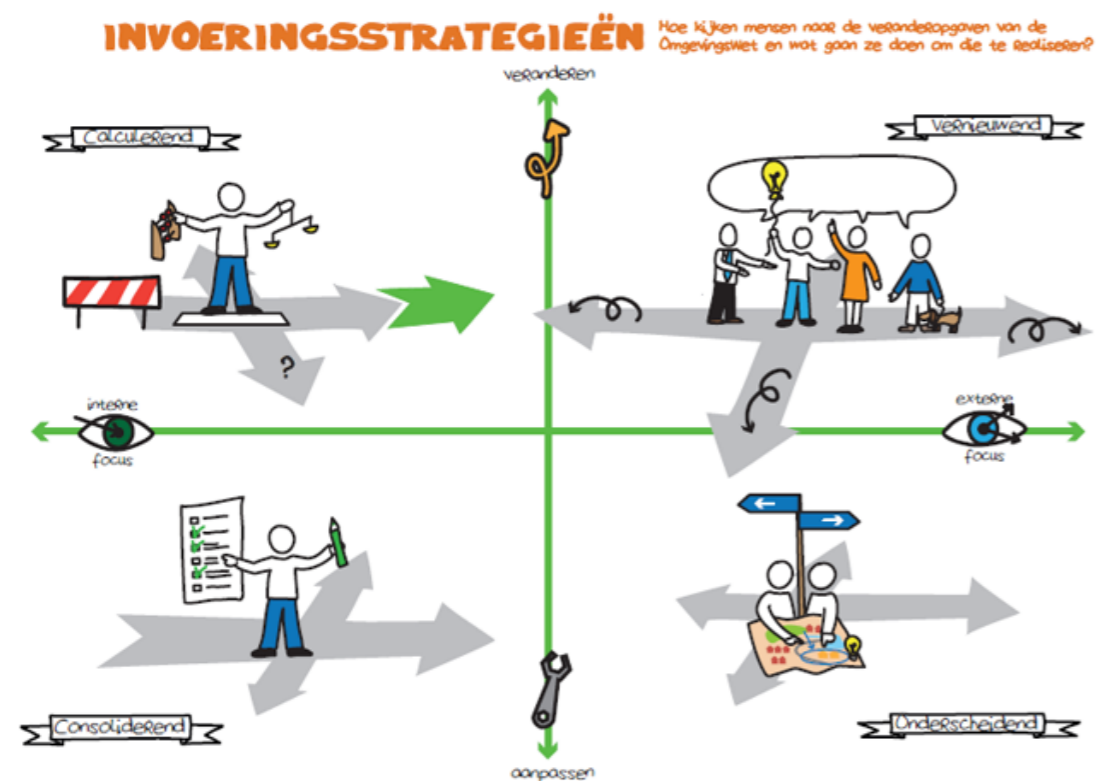
De Omgevingswet zelf is vooral een juridisch vehikel, een noodzakelijke opschoning en vereenvoudiging van het omgevingsrecht. De wet codificeert veranderingen die maatschappelijk gezien al een tijdje aan de gang zijn. Belangrijke elementen daarin zijn participatie, omgevingskwaliteit, gezondheid en het vinden van de balans tussen het beschermen en benutten van de leefomgeving.

De geest van de wet, die onder andere vertaald is in de verbeterdoelen, legt een grote opgave en ambitie neer bij alle overheden. Het is aan de overheden zelf om te bepalen hoe consoliderend of vernieuwend ze daarin willen zijn. Er is geen goed of fout, het gaat erom dat een keuze wordt gemaakt die handvatten biedt voor de implementatie.

Als hulpmiddel bij het maken van deze keuze, zijn door de VNG invoeringsstrategieën ontwikkeld.

Deze invoeringsstrategieën zijn geordend langs twee assen (zie figuur 2):

- Op de verticale as de mate van veranderen: ga je voor aanpassen van wat je hebt, of ga je voor 'helemaal nieuw' vanuit een toekomstperspectief?
- Op de horizontale as de mate van in- of externe gerichtheid: start je vanuit je eigen organisatie of begin je vanuit de externe vragen, behoeften en ideeën?

Figuur 2: Invoeringsstrategieën Omgevingswet (bron: VNG)

De invoeringsstrategieën hebben de volgende kenmerken:

De calculerende strategie

- Je gaat uit van de nieuwe situatie waarin je je ambities met de Omgevingswet hebt gerealiseerd; daar werk je naartoe.
- Je begint in huis, met een focus op de eigen organisatie: je analyseert wat er in de organisatie moet gebeuren om de nieuwe situatie te bereiken.
- Je gaat resultaatgericht te werk; welke activiteiten en investeringen leveren het meeste resultaat op?
- Je begint met het maken van een impactanalyse zodat je zicht krijgt op de opgave waar de organisatie voor staat.
- Efficiency en effectiviteit zijn leidend bij het maken van keuzes in de uitwerking en toepassing van de wet.
- Je onderzoekt hoe je de huidige dienstverlening aanpast aan de wet en gericht op efficiency en kosten: korte procedures en efficiënt klantcontact.
- Je bent gericht op interne samenwerking tussen de verschillende inhoudelijke vakafdelingen en de afdelingen financiën en informatievoorziening.

De vernieuwende strategie

- Je start met dialoog in de samenleving; om te horen wat mensen van de gemeente vinden, hoe zij naar hun leefomgeving kijken en wat hun ideeën voor gebiedsontwikkeling zijn.
- Je gaat uit van de nieuwe situatie waarin je je ambities met de Omgevingswet hebt gerealiseerd; daar werk je naartoe.
- Je ontwerpt een proces waarin je de mensen in de gemeente met elkaar in gesprek brengt zodat zij hun ideeën en opvattingen kunnen uitwisselen.
- Je hebt een innovatieve visie op dienstverlening waarbij de initiatiefnemer en de belanghebbende centraal staan. Je richt de dienstverlening zo in dat de continue dialoog met de samenleving centraal staat.
- Je bent gericht op externe samenwerking met burgers, ondernemers en andere maatschappelijke partners, maar ook met andere bestuurlijke en regionale partners.

De consoliderende strategie

- Je gaat uit van de bestaande regels, visies en beleidskaders in jouw gemeente; die vormen de basis, van daaruit ga je doorontwikkelen om te voldoen aan de wet.
- Je begint in huis, met een focus op de eigen organisatie: wat moet de gemeente doen om de wet in te voeren?
- Je gaat planmatig te werk, veelal met een thematische insteek.
- Je begint met het juridisch instrumentarium
- De vakinhoud is leidend bij het maken van keuzes in de uitwerking en toepassing van de wet.
- Je onderzoekt hoe je de huidige dienstverlening aanpast aan de eisen van de wet: verkorting van de procedures en verandering in houding en gedrag.
- Je bent gericht op interne samenwerking tussen de verschillende vakafdelingen, met name de beleidsinhoudelijke afdelingen.

Uitgangspunten

Voor de inhoud van de omgevingsvisie hanteren we een aantal uitgangspunten. Deze bieden ons houvast voor het opstellen van de omgevingsvisie zelf.

Uitgangspunten

1. De ontwikkelingen in het fysieke domein leveren een bijdrage aan het oplossen van de sociaal-maatschappelijke uitdagingen van Helmond.

De ontwikkelingen in het fysieke domein zijn bijna altijd meer of minder direct te relateren aan sociaal-maatschappelijke behoeften. We bouwen niet om te bouwen, we bouwen om mensen te kunnen huisvesten of werkgelegenheid te realiseren. We verplaatsen ons met een doel: om van wonen naar werk te kunnen komen, op bezoek te gaan bij familie en vrienden, of om er gewoon even uit te zijn. Tegelijkertijd zien we, dat keuzes en ingrepen in de fysieke leefomgeving een positief of negatief effect kunnen hebben op maatschappelijke vraagstukken. Meer infrastructuur voor auto's kan leiden tot een minder gezonde leefomgeving. Huisvesting van kwetsbare groepen en zorgvragers in gebieden met een lagere sociaal-economische status kan leiden tot een neerwaartse spiraal. Aanleg van een mooi groengebied of park nodigt uit tot bewegen en ontmoeten en draagt bij aan een gezonde levensstijl.

Daarom moeten ontwikkelingen in het fysieke domein bekeken worden vanuit het perspectief van sociaal-maatschappelijke vraagstukken en effecten. Oftewel: over de hele linie bezien, moet het beleid voor de fysieke leefomgeving een positief resultaat opleveren voor de sociaal-maatschappelijke uitdagingen van Helmond.

2. We beschermen wat waardevol is en ontwikkelen wat we nodig hebben vanuit een duurzaam toekomstbeeld.

Onze leefomgeving is niet van onszelf. We hebben het in bruikleen van toekomstige generaties. Dat betekent dat we respectvol moeten omgaan met waardevolle elementen. Dit zijn onder andere het milieu (bodem, water, lucht), de natuur, biodiversiteit, cultuurhistorie en ons landschap. Een grote boom is snel gekapt, maar het duurt generaties voor er weer een grote boom staat. Het effect van onzorgvuldig gebruik van het landschap ze je pas als het te laat is. En de (identiteits)waarde van een historisch of beeldbepalend pand verdwijnt voorgoed na sloop. Dat wil niet zeggen dat er niets meer kan. Het gaat erom dat we in beeld brengen welke waarden afweegbaar zijn en welke niet. En dat bij te motiveren aantasting eventueel ook compensatie aan de orde kan zijn, zodat de generaties na ons hier de vruchten van kunnen plukken.

3. We werken vanuit de lagenbenadering

De lagenbenadering is een werkwijze om de waarden, zoals hierboven beschreven, systematisch in beeld te brengen (<http://www.ruimtexmilieu.nl/lagenbenadering>). De lagenbenadering gaat uit van drie lagen: ondergrond, netwerklaag en occupatielaag. Sommige lagen hebben een lage dynamiek en een lange geschiedenis. Veranderingen in deze laag leggen de toekomst voor lange tijd vast. Andere zijn dynamischer en vluchtiger. In het algemeen geldt de stelregel: hoe langzamer de veranderingssnelheid, hoe zorgvuldiger je ermee omgaat.

De onderscheidende strategie

- Je begint buiten; bij de verschillende gebieden in de gemeente en bij de initiatiefnemers.
- Je gaat uit van de bestaande opgaven in die gebieden en bedenkt hoe de Omgevingswet bij de aanpak daarvan kan helpen.
- Je begint met pilots en experimenten om te ondervinden hoe het werken met de Omgevingswet kan bijdragen aan de aanpak van bepaalde opgaven.
- De gebiedsopgaven zijn leidend bij het maken van keuzes in de uitwerking en toepassing van de wet.
- Je hebt een visie op dienstverlening waarbij het gebied en het initiatief centraal staan. Je richt de dienstverlening zo in dat het klantcontact eenvoudig en beter wordt en in dienst staat van de gebiedsopgaven.
- Je bent gericht op externe samenwerking met initiatiefnemers, projectontwikkelaars en ketenpartners.

Op 22 januari is tijdens de podiumbijeenkomst gesproken over de rol van de raad in het implementatieproces van de Omgevingswet. De raad stelt kaders vast en is dus aan zet. In de podiumbijeenkomst is ook gesproken over de invoeringsstrategieën: deze geven houvast bij de implementatie. Op 3 maart heeft het college aan de hand van stellingen de invoeringsstrategieën besproken. Hieruit is gebleken dat er overlap zit tussen de strategieën en dat de keuze soms ook afhangt van het onderwerp.

We kiezen voor een invoeringsstrategie die zich in hoofdzaak beweegt tussen consoliderend en onderscheidend. De redenen daarvoor zijn:

- We hebben goed onderbouwd bestaand beleid dat vaak al in overleg met externe partners tot stand is gekomen. We gaan dat niet allemaal overnieuw doen.
- De bestaande juridische kaders geven mensen houvast en rechtszekerheid
- Van de andere kant moeten conflicterende beleidsdoelen en –ambities bespreekbaar zijn en eventueel aangepast kunnen worden.
- We vinden het belangrijk om van inwoners en ondernemers te horen hoe ze de toekomst van Helmond zien en wat ze belangrijk vinden.
- Maar we willen onze inwoners niet overvragen op het vlak van participatie. Niet iedereen kan of wil meedoen in het gesprek over de toekomst van de stad. Aan ons de taak om alle doelgroepen zoveel mogelijk vanuit hun eigen behoefte en mogelijkheden te benaderen.
- We gebruiken pilots en experimenten om te ondervinden wat het betekent om te werken volgens de Omgevingswet. Dat zijn soms kleine pilots over concrete verbeteringen in een werkproces, tot een complete innovatieve gebiedsontwikkeling zoals Brainport Smart District.

Bij de bespreking van de NVU in de opiniecommissie van 16 juni, is door een aantal raadsfracties voorgesteld om ook de vernieuwende strategie te omarmen. De hoofdkeuze voor een invoeringsstrategie sluit een andere keuze op deelonderwerpen nadrukkelijk niet uit. Dat betekent dus, dat in bepaalde gevallen ook voor de vernieuwende strategie gekozen kan worden.

4. We verduidelijken onze visie op en onze rol in de regio

Helmond is onderdeel van zowel de Brainportregio, als de Brabantse Peel. We zijn onderdeel van een groter geheel en van anderen afhankelijk, net zoals anderen afhankelijk zijn van ons.

Inwoners kijken niet naar bestuurlijke grenzen en de aantrekkelijkheid van een stad wordt mede bepaald door de kwaliteit van het ommeland, bereikbaarheid en de beschikbaarheid van voorzieningen buiten onze gemeentegrenzen.

In de omgevingsvisie leggen we vast waar onze sterktes en afhankelijkheden liggen en hoe we de (ruimtelijk-fysieke) ontwikkeling van Helmond zien in de regionale context.

5. We kijken hoe we onze stad, voor de lange termijn, schokbestendiger kunnen maken tegen crises.

De ervaringen vanuit de corona-crisis bieden hiervoor input.

Onze huidige maatschappij is gestoeld op het liberale gedachtengoed: een terugtrekkende overheid, marktwerking, privatisering, minder reguleren, meer verantwoordelijkheid naar inwoners en bezuinigingen op overheidstaken. Productieketens van bedrijven zijn mondiaal geregeld, voorraden zijn zo klein mogelijk. De coronacrisis heeft ons met de neus op de feiten gedrukt hoe kwetsbaar dit systeem is. De lokale overheid heeft niet altijd de positie om hier zelfstandig en fundamenteel andere keuzes in te maken. We zijn immers onderdeel van het regionale, landelijke, Europese en zelfs mondiale economische en sociaal-maatschappelijke weefsel. We kunnen wel kijken waar we, vanuit onze eigen rol en mogelijkheden, maatregelen kunnen nemen die onze stad en onze inwoners op de langere termijn schokbestendiger en weerbaarder maken bij crises. Waar dit raakt aan het fysieke domein, nemen we dit mee in de omgevingsvisie.

6. We formuleren onze doelen voor de transities en zetten een koers uit hoe we die gaan realiseren

Voor de energietransitie zijn de doelen bekend en grotendeels vastgelegd in Europese en landelijk wetgeving. Voor klimaatbestendigheid, mobiliteit en digitale connectiviteit is lokale beleidsruimte. Voor deze transities formuleren we in de omgevingsvisie de te bereiken doelen, de maatregelen (op hoofdlijnen) om daar te komen, voor zover fysiek relevant, en onze rol hierin.

7. We starten vanuit bestaand beleid, maar gaan het gesprek aan bij conflicterende ambities

We hebben in Helmond veel bestaand beleid in het fysieke domein. Meestal sectoraal of domeingericht, soms integraal. De beleidsambities zijn niet altijd met elkaar in lijn en kunnen conflicteren. Soms zijn er geen conflicten, maar wordt niet altijd de meeste synergie bereikt door een gebrek aan samenhang.

Toch bevat het bestaande beleid ook veel goede elementen die we kunnen gebruiken.

Daarom starten we de omgevingsvisie vanuit een analyse van het bestaande beleid. We stellen ons de vraag of het ons helpt bij het realiseren van onze opgaven en of het onderling conflicterend is. Bij de keuzes die we maken zijn we ambitieus en gaan we uit van onze kracht.

8. We betrekken onze inwoners, ondernemers, partners en andere belanghebbenden aan de voorkant bij het opstellen van de omgevingsvisie. Hiervoor maken we een participatieplan.

De vraagstukken en opgaven die op ons afkomen, kunnen we als overheid niet alleen oplossen. We hebben onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners hierbij nodig. Dat vraagt van ons een open houding en nieuwsgierigheid wat mensen drijft en belangrijk vinden. Dat betekent dat we vroeg in het proces met hen in contact willen komen en hen willen betrekken bij de totstandkoming van de omgevingsvisie. Daarbij zoeken we ook de inwoners op die zich minder snel laten horen. Dat wil overigens niet zeggen dat we geen eigen mening hebben. We zijn immers een overheid en we richten ons op het algemeen belang op de langere termijn.

9. De omgevingsvisie bevat een aantal thematische, beleidsmatige uitwerkingen.

Er zijn een aantal thematische onderwerpen, die gemeentebreed relevant zijn en waarvoor de omgevingsvisie het strategische beleidskader geeft (zoals ook opgenomen in de wet). Dit zijn in ieder geval de volgende onderwerpen: wonen (inclusief leefbaarheid, klimaatbestendigheid en gezondheid), werken, energie, bereikbaarheid/mobiliteit, cultuurhistorie, natuur en landschap, omgevingskwaliteit.

10. De omgevingsvisie bevat gebiedsgerichte uitwerkingen, op hoofdlijnen, van de thematische onderwerpen.

De bovengenoemde thema's moeten vertaald worden naar gebiedsgerichte uitwerkingen op hoofdlijnen. Op deze manier wordt de relatie met het omgevingsplan en omgevingsprogramma (inclusief de wijkplannen) duidelijk.

Vooralsnog worden de volgende gebieden/gebiedstypen onderscheiden: woonwijken, centrum, buitengebied, lokale bedrijventerreinen en het regionaal bedrijventerrein (BZOB).

Bovenregionale kaders

Wij moeten bij het opstellen van onze omgevingsvisie rekening houden met de visies van andere overheden. Dit zijn, in ieder geval, de visies van onze buurgemeenten, het waterschap, de provincie en het Rijk. De meeste partijen zijn bezig met het opstellen van hun visie, of moeten nog beginnen. De provincie en het Rijk hebben hun visie inmiddels afgerond.

De nationale omgevingsvisie

Uitgangspunt in de nieuwe aanpak is dat ingrepen in de leefomgeving niet los van elkaar plaatsvinden, maar in samenhang. Zo kunnen we in gebieden komen tot betere, meer geïntegreerde keuzes.

Vier prioriteiten

Aan de hand van een toekomstperspectief op 2050 brengt de NOVI de langetermijnvisie in beeld. Op nationale belangen wil het Rijk sturen en richting geven. Die komen samen in vier prioriteiten:

1. Ruimte voor klimaatadaptatie en energietransitie

Nederland moet zich aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering, zoals zeespiegelstijging, hogere rivierafvoeren, wateroverlast en langere perioden van droogte. Nederland is in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust. Dit vraagt maatregelen in de leefomgeving, bijvoorbeeld voldoende groen en ruimte voor wateropslag in onze steden. Voordeel is dat daarmee tegelijk de leefomgevingskwaliteit verbeterd wordt en het kansen biedt voor natuur.

In 2050 heeft Nederland een duurzame energievoorziening. Dit vraagt ruimte, onder meer voor windmolens en zonnepanelen. Wind op zee heeft de voorkeur, maar ook op land zijn windmolens nodig. Door deze zoveel mogelijk te clusteren, voorkomen we versnippering over het landschap en benutten we de ruimte zo efficiënt mogelijk. Voorwaarde is steeds dat bewoners echt goed betrokken zijn en invloed hebben op het gebruik, en waar dat kan meeprofiteren in de opbrengsten. De aanleg van zonneparken in het landschap moeten we zoveel mogelijk beperken. We plaatsen bij voorkeur eerst zoveel mogelijk zonnepanelen op daken en gevels. Het Rijk zet zich in voor het maken van ruimtelijke reserveringen voor het hoofdenersysteem op nationale schaal.

2. Duurzaam economisch groeipotentieel

Nederland werkt toe naar een duurzame, circulaire, kennisintensieve en internationaal concurrerende economie in 2050. Daarmee kan ons land zijn positie handhaven in de top vijf van meest concurrerende landen ter wereld. Dit vraagt goede verbindingen via weg, spoor, lucht, water en digitale netwerken en een nauwe samenwerking met onze internationale partners, zowel met onze directe burens als met andere landen in Europa en over de wereld, ook op defensie terrein. We zetten in op een sterk en innovatief vestigingsklimaat met een goede quality of life: een leefomgeving die de inwoners volop voorzieningen biedt op het gebied van wonen, bewegen, recreëren, ontmoeten en ontspannen.

Belangrijk is wel dat onze economie toekomstbestendig wordt, oftewel concurrerend, duurzaam, en circulair. We zetten in op het gebruik van duurzame energiebronnen en op verandering van productieprocessen, zodat we niet langer afhankelijk zijn van eindige, fossiele bronnen.

Scenario's

Om inzicht te krijgen in de consequenties van keuzes, gaan we werken met scenario's. Via scenario's krijgen we gevoel bij de consequenties van ambities, de robuustheid van maatregelen en de rol die dit vraagt van ons.

Wij gaan de scenario's vormgeven op basis van verstedelijkingsstrategieën. De scenario's die wij willen gaan toepassen, worden gevuld op basis van expert-judgement, bestaande onderzoeksgegevens en kengetallen. Om alle hoeken van het speelveld goed te kunnen verkennen, is het verstandig om extreme scenario's te kiezen. Deze zullen in de praktijk geen werkelijkheid worden, maar laten ons wel zien wat er in potentie mogelijk is en wat de risico's en kansen van een consequent doorgevoerde keuze zijn.

Verstedelijkingsscenario's (wonen en werken)	Score op de meest relevante beleidsuitgangspunten	Toelichting op consequenties voor
Autonome situatie	Energietransitie	Sturingsvraag/rol gemeente
Verdichting in bestaande stad (centrum en rondom OV-knooppunten)	Klimaatbestendigheid	Kosten/baten
	Inclusiviteit/tegengaan tweedeling	Imago
Bouwen op uitleglocaties	Bescherming kwetsbare waarden (natuur, biodiversiteit, cultuurhistorie)	Identiteit
	Spreiding sociale huur en kwetsbare groepen	Etc.
	Mobiliteitstransitie	
	Economisch vitaal	
	Weerbare stad	
	Gezonde stad	
	Veiligheid	
Ruimtelijke kwaliteit		
	Etc.	

Scores op de meest relevante beleidsuitgangspunten kunnen per scenario weergegeven worden in de vorm van staafdiagrammen, taartdiagrammen, 'spinnwebben', mengpanelen et cetera. Zo wordt op een kwalitatieve manier inzichtelijk gemaakt wat de consequenties zijn van de keuzes.

De scenario's leveren tevens input voor de planMER, die parallel aan de omgevingsvisie wordt opgesteld.

Een scenario moet niet verward worden met de omgevingsvisie zelf. De omgevingsvisie zal, naar verwachting, elementen bevatten uit alle scenario's en moet uiteindelijk een samenhangende beleidsvisie voor de lange termijn worden.

3. Sterke en gezonde steden en regio's

Er zijn vooral in steden en stedelijke regio's nieuwe locaties nodig voor wonen en werken. Het liefst binnen de bestaande stadsgrenzen, zodat de open ruimten tussen stedelijke regio's behouden blijven. Dit vraagt optimale afstemming op en investeringen in mobiliteit. Tegelijk willen we de leefbaarheid en klimaatbestendigheid in steden en dorpen verbeteren. Schonere lucht, voldoende groen en water en genoeg publieke voorzieningen waar mensen kunnen bewegen (wandelen, fietsen, sporten, spelen), ontspannen en samenkomen. Daarbij hoort een uitstekende bereikbaarheid en toegankelijkheid, ook voor mensen met een handicap. We zorgen dat de leefomgevingskwaliteit en – veiligheid verder toeneemt. Dit betekent dat voorafgaand aan de keuze van nieuwe verstedelijkingslocaties helder moet zijn welke randvoorwaarden de leefomgevingskwaliteit en -veiligheid daar stelt en welke extra maatregelen nodig zijn wanneer er voor deze locaties wordt gekozen. Zo blijft de gezondheid in steden en regio's geborgd. Niet alleen groei heeft onze aandacht. Ook in gebieden met bevolkingsdaling versterken we de vitaliteit en leefbaarheid.

4. Toekomstbestendige ontwikkeling van het landelijk gebied

Er ontstaat een nieuw perspectief voor de Nederlandse landbouwsector als koploper in de duurzame kringlooplandbouw. Een goed verdienpotentieel voor de bedrijven wordt gecombineerd met een minimaal effect op de omgevingskwaliteit van lucht, bodem en water. Dit levert ook een noodzakelijke positieve bijdrage aan het verbeteren van de biodiversiteit. Bodemdaling moet worden aangepakt. Verhoging van het waterpeil is in bepaalde veenweidegebieden op termijn noodzakelijk. Met de betrokken regio's en gebruikers wordt afgesproken waar en hoe dit zorgvuldig zal gebeuren. In alle gevallen zetten we in op ontwikkeling van de karakteristieke eigenschappen van het Nederlandse landschap. Dit vertegenwoordigt een belangrijke cultuurhistorische waarde. Verrommeling en versnippering, bijvoorbeeld door wildgroei van distributiecentra, is ongewenst en wordt tegengegaan.

Afwegingsprincipes

De druk op de fysieke leefomgeving in Nederland is zo groot, dat belangen soms botsen. Het streven is combinaties te maken en win-win situaties te creëren, maar dit is niet altijd mogelijk. Soms zijn er scherpe keuzes nodig en moeten belangen worden afgewogen. Hiertoe gebruikt de NOVI drie afwegingsprincipes:

Combinaties van functies gaan voor enkelvoudige functies: In het verleden is scheiding van functies vaak te rigide gehanteerd. Met de NOVI zoeken we naar maximale combinatiemogelijkheden tussen functies, gericht op een efficiënt en zorgvuldig gebruik van onze ruimte;?

Kenmerken en identiteit van een gebied staan centraal: wat de optimale balans is tussen bescherming en ontwikkeling, tussen concurrentiekracht en leefbaarheid, verschilt van gebied tot gebied. Sommige opgaven en belangen wegen in het ene gebied zwaarder dan in het andere;

Afwentelen wordt voorkomen: het is van belang dat onze leefomgeving zoveel mogelijk voorziet in mogelijkheden en behoeften van de huidige generatie van inwoners zonder dat dit ten koste gaat van die van toekomstige generaties.

Uitvoering

De NOVI bevat ook een opmaat naar een Uitvoeringsagenda. Daarin wordt niet alleen inzichtelijk gemaakt welke inzet Rijk en regio nu al plegen, maar ook welke (gezamenlijke) acties de NOVI daaraan toevoegt. De Uitvoeringsagenda wordt richting de definitieve NOVI verder uitgewerkt. Daarbij worden de kansen en risico's uit de plan MER betrokken.

De provinciale omgevingsvisie “De kwaliteit van Brabant”

In de provinciale omgevingsvisie (POVI) wordt een beeld geschetst van Brabant anno nu en van Brabant in 2050, het Panorama 2050. Het Panorama Brabant 2050 vertaalt zich naar: Brabant welvarend, verbonden, klimaatproof en vernieuwend.

Vervolgens wordt aangegeven hoe we daar willen komen. Er zijn vijf kernwaarden gedefinieerd voor het handelen van de provincie:

- we gaan voor meerwaarde-creatie
- we aan voor technische én sociale innovatie
- we gaan voor kwaliteit boven kwantiteit
- we gaan voor steeds beter
- we gaan voor pro-actief en preventief boven gevolgbepanking en herstel

Vervolgens zijn de belangrijkste inhoudelijke opgaven geformuleerd, bestaande uit een basisopgave en vier hoofdoggaven. In de POVI zijn deze opgaven verder uitgewerkt met een einddoel voor 2050 en een tussendoel voor 2030. De einddoelen zijn onderstaand opgenomen.

De basisopgave: werken aan veiligheid, gezondheid en omgevingskwaliteit

Brabant heeft een goede leefomgevingskwaliteit doordat wij op alle aspecten beter presteren dan wettelijk als minimumniveau is bepaald. Brabant staat met zijn TOP-landschap van oude en nieuwe landschappen in de top 5 van Europa. De biodiversiteit binnen en buiten de natuurgebieden is op orde, de lucht- en waterkwaliteit voldoet en de bodem is vitaal.

De hoofdoggave: werken aan de Brabantse energietransitie

Het doel voor 2050 is: 100% duurzame energie, grotendeels afkomstig uit Noord-Brabant. Dit gebeurt via het tweesparenbeleid: verminderen van het energieverbruik en verduurzamen van de energie. Brabant sluit aan bij de landelijke aanpak via de Regionale Energiestrategieën en de Nationale Energieagenda.

De hoofdoggave: werken aan een klimaatproof Brabant

Het doel voor 2050 is dat Brabant klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht. Dit gebeurt via de lijn van klimaatslimme verstedelijking, klimaatbestendige beekdalen en de inrichting van een robuust rivierenlandschap.

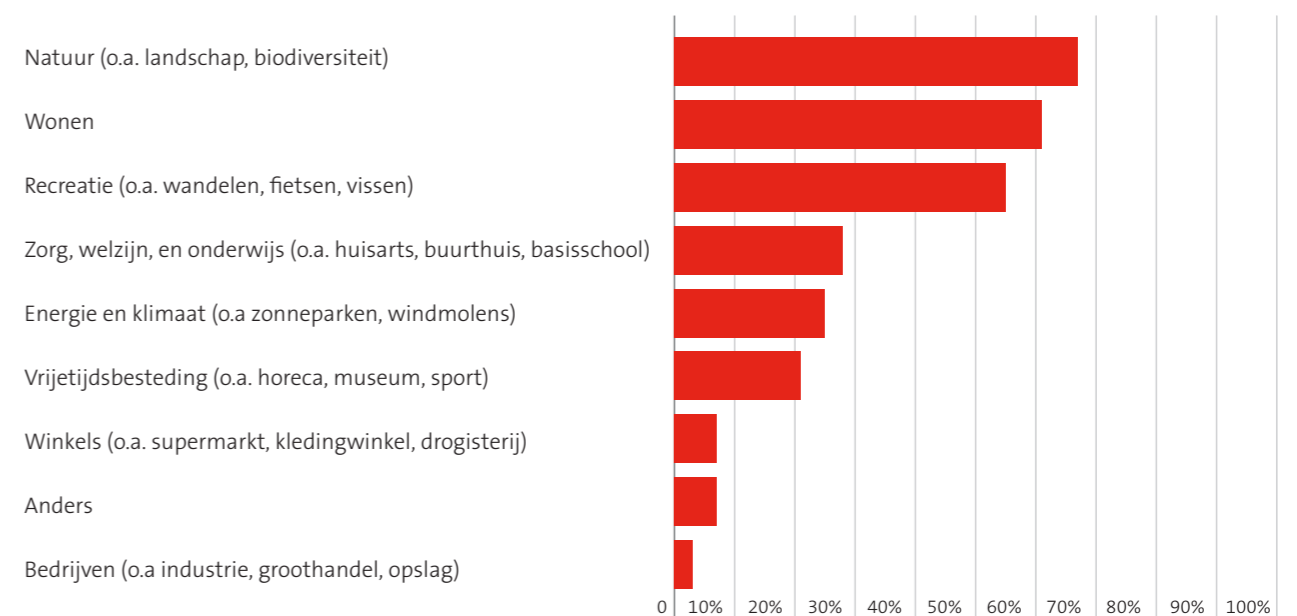

Participatie en communicatie

De omgevingsvisie komt participatief tot stand. Wij betrekken onze inwoners, ondernemers, partners en andere belanghebbenden aan de voorkant. We doen dat op een manier die aansluit bij de behoefte en mogelijkheden van de doelgroep. En we zorgen ervoor dat iedereen, ook de minder mondige inwoners, gehoord worden. In deze eerste fase van de omgevingsvisie, hebben we een globale verkenning gedaan van onderwerpen waar inwoners veel waarde aan hechten en de mate waarin ze betrokken willen worden bij ontwikkelingen in de stad. Daarvoor hebben we een digitale enquête uitgezet naar het stadspanel (930 reacties), via social media (129 reacties) en zijn er straatinterviews afgenomen (169 interviews).

De resultaten van de thema's die mensen waardevol vinden zijn samengevat in onderstaande figuur:

Aan welke drie gebieden zou de gemeente de beperkte “vrije” ruimte die we nog hebben, moeten besteden volgens u?

De hoofdpogave: werken aan de slimme netwerkstad

Het stedelijk netwerk van Brabant functioneert als één samenhangend duurzaam en concurrerend netwerk van steden en dorpen als onderdeel van de Noordwest-Europese metropool. Brabant kenmerkt zich door een sterke sociale cohesie, een excellent en duurzaam woon-, leef- en vestigingsklimaat met een comfortabel, betrouwbaar en multimodaal verkeers- en vervoersysteem en een uitstekende (digitale) infrastructuur. Uitgangspunten zijn een duurzame verstedelijking, waarbij de verstedelijkingsopgave in beginsel binnen de bestaande stedelijke contouren wordt gezocht: herbestemmen is het nieuwe bouwen. Daarnaast wordt ingezet op slimme en duurzame mobiliteit.

De hoofdpogave: werken aan een concurrerende, duurzame economie.

Brabant is top kennis- en innovatieregio in Europa. Producten, materialen en grondstoffen worden op alle onderdelen van de Brabantse economie in verregaande mate hergebruikt. Niet hernieuwbare hulpbronnen worden behouden. Het streven naar waardecreatie voor mens, natuur en economie gaan hand in hand. De Brabantse economie is verregaand circulair. Uitgangspunten zijn een innovatieve en concurrerende economie, circulaire economie en digitale economie.

Planning

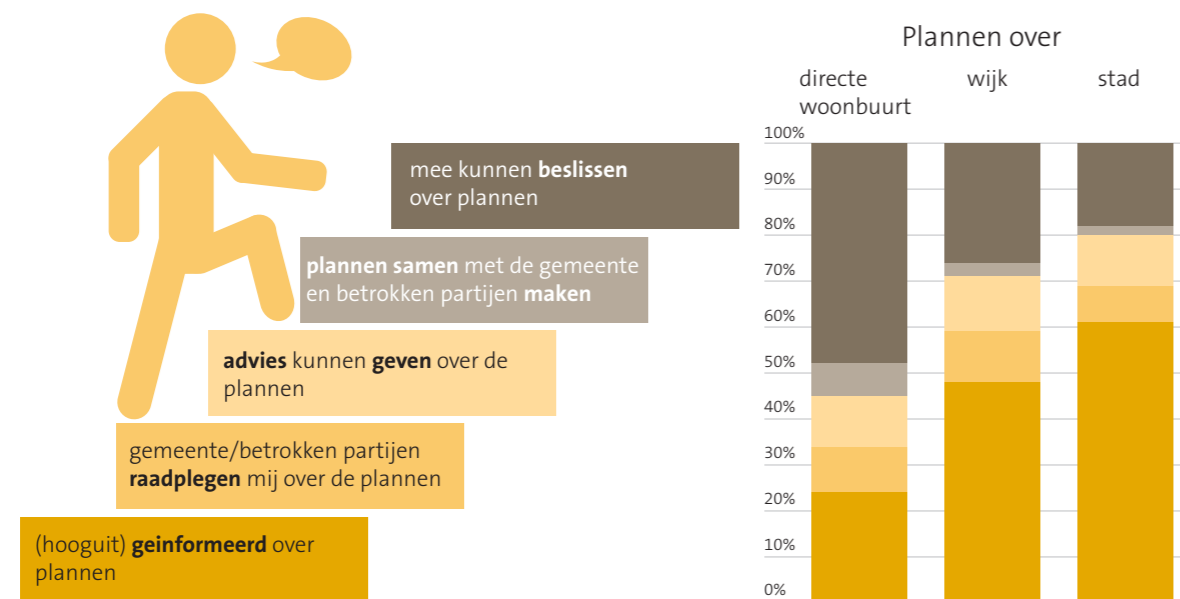
Medio 2021 willen we een door de raad vastgestelde ontwerp-omgevingsvisie hebben. Dit betekent een behoorlijk strak, voortvarend traject.

	2019	2020				2021			
	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
FASE 1									
Plan van aanpak O-visie	■								
Factor C en omgevingsanalyse	■								
Participatie 1e fase		■							
Trend- en SWOT-analyse		■							
Nota van Uitgangspunten			■★						
FASE 2									
Scenario's				■	■				
Thematische uitwerking					■	■	■		
Gebiedsgerichte uitwerking					■	■	■	★	
FASE 3									
Vaststellen ontwerp-visie								■★	
Zienswijzen en definitieve visie publiceren								■	■★

■	gereed
■	nog uit te voeren
★	besluitvormingsmoment

Vervolgens is de vraag gesteld hoe inwoners betrokken zouden willen worden bij ontwikkelingen en plannen (zie onderstaande figuur). Hieruit blijkt dat de meeste mensen geïnteresseerd zijn in, en betrokken willen worden bij, ontwikkelingen in hun eigen buurt. Het is wel belangrijk om deze resultaten te bezien vanuit het perspectief van de inwoner. De aanleg van een grote weg, woonwijk of bedrijventerrein kan door ons gezien worden als een belangrijke ontwikkeling op stedelijk of zelfs regionaal niveau. Vanuit het perspectief van een inwoner die hier woont, is het echter een ontwikkeling in zijn buurt en wil hij dus betrokken worden.

Betrokkenheid bij plannen

Om de participatie verder vorm te geven, wordt een participatieplan opgesteld. Daarvoor wordt gebruik gemaakt van de gegevens uit de enquête en de straatinterviews, de omgevingsanalyse en de betrokkenheidsprofielen die in onze organisatie beschikbaar zijn. Bij de vaststelling van de omgevingsvisie moeten we aangeven hoe we alle stakeholders hebben betrokken bij het opstellen van de visie. Dit heet de participatie-motiveringsplicht.

Het is belangrijk om aan verwachtingenmanagement te doen: uiteindelijk beslist de raad over de omgevingsvisie. Ze doet dit met het oog op het algemeen belang en de lange-termijn-doelen.

